

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Піддубна А.В.

аспірант,

Науковий керівник: Червякова О.В.

*доктор наук з державного управління, професор,
Інститут законодавства Верховної Ради України*

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА ТА ПОДОЛАННЯ ПЕРЕШКОД

Суттєві дисбаланси моделей продемонструвала глобальна економічна криза та зростання світової економіки і викликала завдання переходу до нової, більш гнучкої і збалансованої моделі, здатної підтримувати усталені високі темпи зростання в довгостроковій перспективі разом із забезпеченням рівності в доступу до усіх видів ресурсів.

Інклюзивне зростання – це зростання, яке дозволяє залучити більшу частину трудових ресурсів до ефективної економічної діяльності завдяки чому забезпечити більшій частині населення більш високий рівень життя. Значна увага приділяється розподільчим аспектам добробуту і доданню зростанню антидискримінаційної спрямованості. Люди можуть отримувати вигоди від економічного зростання як пасивні учасники, не приймаючи активної участі у збільшенні доходу або ВВП, а лише завдяки політиці перерозподілу. Це є досить поширеною практикою у більшості країн, і не тільки в бідних і тих, що розвиваються. Насправді, різниця між цими двома перспективами не так очевидна, як може здатися, адже інклюзивний розвиток вимагає, щоб люди були активно включені в процеси політичних, соціальних і економічних змін. Однак більша «справедливість» і «рівність» у розподілі доходів може одночасно сприяти виключенню більш вмотивованих і здатних груп населення від активної участі в цих процесах. До того, це виключає із бюджету країни величезні кошти, які доцільніше спрямувати на розвиток інфраструктури, найважливішого фактору інклюзивного зростання. Найбільш гостро проблема нерівності, тобто низького ступеня інклюзивності економічного зростання має місце в країнах із слаборозвинутими інфраструктурними мережами. Теоретичні дослідження і емпіричні розрахунки свідчать про тісний зв'язок між розвитком інфраструктури і інклюзивним зростанням – 1 млрд дол., вкладений в інфраструктуру, безпосередньо створює 15 тис. робочих місць і приблизно 30 тис. додаткових робочих місць в суміжних галузях.

В Україні стратегія інклюзивного зростання поки що відсутня. Однак країна ще у 1992 р. приєдналася до стратегічного документу ООН «Порядок денний на XXI століття», підписала ряд міжнародних угод і договорів, які зобов'язують управлінські структури держави здійснювати розвиток на принципах збалансованості, а в 2015 р. було затверджено стратегію «Україна-2020».

«Стратегія-2020» включає в себе 62 реформи. Метою реформ визначено досягнення європейських стандартів життя та гідного місця України в світі. З них пріоритетними визначені 8 реформ та 2 програми. Сутність цього програмного документу, покликано забезпечити стале економічне зростання можна визначити всього двома словами – добрі наміри. А ухвалення на Саміті ООН зі сталого розвитку 17 глобальних Цілей сталого розвитку на період до 2030 року, потребує розробки нової стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року, проект якої вже існує. При розгляді проекту стратегії «Україна-2030» звертає на себе увагу той факт, що поняттю «інклюзія» фактично не приділено уваги, хоч у вступній частині є визначення понять «інклюзивність», «інклюзивне зростання», «інклюзивне суспільство» та «інклюзивні інституції». В самому ж тексті сутність цих понять ніяк не розкривається. Є враження, що ці поняття використовуються в тексті проекту Стратегії як свого роду декор, і майже завжди разом із поняттям «збалансований», яке в даному контексті сприймається як синонім поняттю «інклюзивний». Однак у самому тексті проекту стратегії міститься чимало інструментів і механізмів щодо створення відповідного правового поля для інклюзивного зростання. Для оцінки ефективності державної політики в цьому напрямі необхідно вимірювати ступінь інклюзивності зростання. Ряд міжнародних організацій вже приступили до розроблення методичних рекомендацій щодо розрахунку індексу інклюзивного розвитку. В запропонованих ними методиках важлива роль відводиться ефективній роботі влади та громадських інститутів, політика яких має бути оптимізована як для створення умов всеохоплюючої участі у виробництві ВВП, такі для виключення нерівності в розподілі створеного продукту. Оцінка інклюзивності економічного зростання за методиками міжнародних економічних інститутів в загальному вигляді являє собою математичний інструментарій, за допомогою якого розраховується зведений індекс. Для його розрахунку використовуються групи показників, які характеризують динаміку різних процесів, які мають вплив на результат інклюзивного зростання, а також регресивні рівняння, спрямовані на кількісну оцінку відповідних факторів [1; 2].

Для оцінки ефективності державної стратегії управління економікою вимірювати ступінь інклюзивності зростання необхідно. Зокрема, такий індекс може висвітлити існуючі проблеми і порівняння із іншими країнами, але чи дасть це відповідь на питання – яким чином забезпечити інклюзивний розвиток країни, що перешкоджає такому розвитку і чому в більшості країн його не забезпечено раніше? Відповідь на це питання складно знайти в дослідженнях світових організацій, незважаючи на їх намагання вимірювати і обчислювати індекси. Тому такий інтерес викликала концепція інклюзивних інститутів, висунута у роботі американського неінституціоналіста з Массачусетського технологічного інституту Дарона Аджемоглу (Daron Acemoglu) і гарвардського політолога Джеймса Робінсона (James A. Robinson) [3, с. 693]. Цінність їх концепції не в тому, що в черговий раз проголошується безумовне «інститути мають значення» або «інститути вирішують усе». Грунтуючись на неінституційній теорії, автори пояснюють відмінності в економічному і соціальному розвитку різних країн, і чинників, що сприяють або

перешкоджають економічному зростанню і накопиченню достатку. Аналогії та паралелі цієї концепції з більш ранніми економічними теоріями, безумовно, існують, які їх органічний зв'язок і спадкоємність. Все частіше дослідники, зайняті пошуком джерел економічного зростання активно втручаються в сферу політичних і соціальних відносин, ширше залучають історичний матеріал. Звичайні динамічні ряди все частіше доповнюються міждержавними зіставленнями, а місце елементарних виробничих функцій починають займати багатофакторні порівняння. При цьому такі змінні, як норма особистих заощаджень (або норма накопичень) в подібних розрахунках взагалі відсутні.

В Україні на сьогоднішній час вже існує законодавча ініціатива, яку з повним правом можна вважати кроком до інклюзивної економіки, до залучення широких верств населення, до рішення соціально-економічних, демографічних, екологічних проблем сільської місцевості і українського сільського господарства. Переконавання, що «правильний» запуск ринку землі має привести до оздоровлення всіх процесів, які відбулися за час дії 15-річного мораторію на продаж сільськогосподарських земель, та нівелювання викривлень в українській аграрній моделі, спричинених цими обмеженнями, розділяють далеко не усі причетні до прийняття рішень у цій сфері. Більш того, це викликає рішучий опір, і не тільки з приводу того «аби не було гірше». Продаж сільськогосподарських земель у тому варіанті, який пропонується урядом відкриває ринок для пересічних селян, але виключає з цього процесу крупних «гравців». Повноцінна власність на землю має дати селянам можливість розвивати своє виробництво. У такий спосіб ми зможемо суттєво покращити соціальну ситуацію. Притому, що крім мораторію, немає ніяких перешкод для функціонування ринку землі в Україні, висловлюється чимало побоювань (передусім, щодо посилення корупції), одразу виникають сумнівні перешкоди, які не мають відношення до реальності, але завдяки яким можна і далі зберігати цю «недоторканість» з метою очікування зміни «правил гри» на користь земельних «баронів». І в решті-решт Україна може опинитися на узбіччі високотехнологічного аграрного процесу, так і не позбавившись майже останнього рудименту радянського періоду – обмеження права розпорядження землею. Держава, як власник земель, може формувати умови продажу на користь категорії покупців, яких хоче підтримати через механізм розстрочення платежів для фермерів, які купують державну землю, пільгового кредитування для фермерів тощо [4].

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року. Проект. URL: <http://ua.undp.org>.
3. Аджемоглу Д., Робинсон Д. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты. Москва, АСТ, 2015. 693 с.
4. Бурбела Н. Перший заступник міністра агрополітики Максим Мартинюк: Україна може опинитися на узбіччі високотехнологічного аграрного процесу, а ми продовжуватимемо сперечатися – можна продавати землю, чи ні. URL: <https://economics.unian.ua/agro/1942476-pershiy-zastupnik-ministra-agropolitiki-maksim-martinyuk-ukrajina-moje-opinitisya-na-uzbichchi-visokotehnologichnogo-agrarnogo-protsesu-a-mi-prodovjuvatimemo-sperechatisya-mojna-prodavati-zemlyu-chi-ni.html>.